

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Казачінер О.С.

доктор педагогічних наук, доцент;

Бойчук Ю.Д.

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, ректор,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Умовами забезпечення якісного інклюзивного навчання є визначення особливих освітніх потреб дитини; підвищення кваліфікації педагогічних працівників; створення інклюзивного освітнього простору; надання освітніх, психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг; забезпечення учнів спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку; здійснення психолого-педагогічного супроводу дитини протягом усього періоду навчання із обов'язковим залученням батьків до освітнього процесу [5].

Не варто стверджувати, що сам факт залучення дітей з особливими потребами в інклюзивні класи є запорукою їхнього успішного навчання й соціалізації. Кінцевий результат значною мірою залежить від наполегливої та цілеспрямованої роботи вчителів, батьків, інших фахівців, адміністрації школи. Тому пріоритетними напрямками діяльності закладу загальної середньої освіти на інклюзивних засадах є: формування інклюзивної компетентності членів колективу; удосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, які працюють в умовах інклюзивного навчання; зосередження зусиль на активізації волонтерського руху в наданні соціальних послуг учням з особливими потребами; налагодження предметних і змістових контактів педагогічних колективів різнорівневих закладів освіти (ЗДО – ЗЗСО) для забезпечення наступності та безперервності навчально-виховного та реабілітаційного процесу; встановлення партнерської

взаємодії з батьками, місцевою соціальною інфраструктурою, молодіжними громадськими організаціями в досягненні оптимального рівня соціалізованості учнів з особливими потребами [4, с. 124].

Метою тез є визначення особливостей управління закладом загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Аналіз наукових праць із теми дослідження свідчить про те, що питання управління закладом освіти з інклюзивним навчанням та створення інклюзивного освітнього середовища в закладі освіти було предметом наукових розвідок Л. Даниленко [2], Н. Лалак [4], О. Сакалюк, Н. Черненко [7], Т. Зубаревої [3], А. Саблевої [6] та інших авторів.

Керівник закладу освіти з інклюзивним навчанням вивчає освітні запити дітей, батьків, аналізує матеріально-технічну та методичну бази, фаховий рівень педагогів, відповідність приміщень ЗНЗ санітарно-гігієнічним вимогам і ухвалює рішення про утворення класів з інклюзивним навчанням (п. 4 Порядку організації інклюзивного навчання, затвердженого постановою КМУ від 15.08.2011 № 872, п. 12 Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою КМУ від 27.08.2010 № 778); погоджує з відповідним органом управління освітою рішення про відкриття класів з інклюзивним навчанням (п. 4 Порядку, п. 12 Положення); готує клопотання до власника (відповідного органу управління освітою) про виділення коштів для забезпечення безперешкодного доступу дітей з ООП до будівлі та приміщень навчального закладу, створення відповідних матеріально-технічної та методичної баз (п. 5 Порядку); забезпечує підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань надання освітніх послуг дітям з ООП у класах з інклюзивним навчанням, сприяє інноваційній діяльності (п. 5 Порядку); створює умови для (п. 3 Порядку): забезпечення безперешкодного доступу до будівель і приміщень навчального закладу дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, зокрема тих, які пересуваються на візках, і дітей із порушеннями зору; забезпечення необхідними навчально-методичними і наочно-дидактичними посібниками та індивідуальними технічними засобами навчання; облаштування кабінетів учителя-дефектолога, психологічного розвантаження, логопедичного для проведення корекційно-розвивальних занять; розробляє та затверджує посадову інструкцію асистента вчителя з урахуванням потреб учня та особливостей надання йому підтримки. Про це йдеться у листі МОН

«Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням» від 28.09.2012 № 1/9-694 [1].

З огляду на те, що інклюзивна школа має забезпечувати нові умови для розвитку учнів з порушеннями психофізичного розвитку, її керівники повинні опанувати не лише нові знання та вміння у галузі сучасної педагогіки (в тому числі інклюзивної освіти, педагогічної інноватики, педагогічної аксіології тощо), а й у галузі сучасного управління (зокрема, менеджменту освіти і менеджменту освітніх інновацій) [2]. Керівники ЗЗСО мають забезпечити рівноправні умови навчання і розвитку учнів з різними психофізичними особливостями. Пошук таких умов (організаційних, педагогічних, психологічних) організації навчально-виховного процесу на засадах інклюзивної освіти потребує від керівників ЗЗСО додаткових знань і вмінь, постійного внесення новизни (інновації) в усі напрями освітнього процесу – навчальний, виховний, управлінський.

Проте О. Сакалюк та Н. Черненко визначають низку проблем, що турбують досвідчених менеджерів-практиків у процесі впровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти, пов'язані з розвитком та вдосконаленням основних структурних компонентів освітнього середовища, зокрема: просторово-предметного (матеріально-технічне забезпечення доступності освітнього середовища вимагає архітектурної безбар'єрності закладу освіти); змістово-методичного (розроблення індивідуальних програм, навчально-методичних матеріалів тощо); комунікативно-організаційного (кадрове забезпечення інклюзивного навчання, усвідомлення педагогами необхідності використання різноманітних навчальних підходів з урахуванням специфіки інклюзивного навчання, адаптування навчальних матеріалів для дітей з особливими освітніми потребами, застосування різних форм роботи тощо) [7, с. 10]. Автори слушно зауважують, що для керівника закладу загальної середньої освіти принципово важливим є те, що інклюзивне освітнє середовище формується корпоративно, колективом однодумців: системоутворювальна роль у цьому процесі належить команді психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП. Здійснення загального керівництва командою супроводу дітей з особливими освітніми потребами, яке переважно покладається на директора, передбачає не лише відповідальність за виконання покладених на неї завдань та розподіл функцій між її учасниками, а й інтеграцію

професійних знань усіх учасників команди, продуктивну спільну роботу з дітьми, що мають особливі освітні потреби, з їхніми батьками, педагогічним колективом освітньої установи. Особливу важливість становить не вплив окремих фахівців, а єдиний комплексний супровід дитини з ООП в системі міжпрофесійних відносин на всіх етапах роботи психолого-педагогічної команди [7, с. 10].

Таким чином, наприкінці тез можна дійти висновку про те, що керівник та представники адміністрації закладу освіти з інклюзивною формою навчання мають володіти низкою специфічних професійних компетентностей, які передбачають: 1) необхідність і важливість реалізації середовищного підходу в процесі управління закладом освіти; 2) забезпечення наявності матеріально-технічного оснащення закладу загальної середньої освіти, яке б сприяло реалізації інклюзивної форми навчання дітей різних нозологій; 3) управління підготовкою педагогічного колективу до роботи в умовах інклюзії (організація цілеспрямованої роботи щодо підвищення рівня професіоналізму у сфері інклюзивної освіти, збереження і передачі педагогічного досвіду тощо); 4) виконання місії закладу освіти: створення оптимальних умов для успішної освіти, соціального розвитку та соціальної адаптації будь-якої дитини, незалежно від рівня її психофізичного розвитку, стану здоров'я, походження і соціального статусу сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Відкриваємо клас з інклюзивним навчанням: хто що робить. URL: <https://edirshkoly.mcfra.ua/579348>

2. Даниленко Л.І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій // Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. – Київ, 2007. 128 с.

3. Зубарева Т.Г. Компетентностно-ориентированное повышение квалификации специалистов по созданию инклюзивной образовательной среды: автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Курск, 2009. 24 с. URL: <https://dlib.rsl.ru/viewer/01003482052#?page=1>

4. Лалак Н. Особливості управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзивного навчання // Витоки педагогічної майстерності. – 2012. – Вип. 9. – С. 121–125.

5. Організація інклюзивного навчання в закладах освіти. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2664-organzatsiya-nklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-osviti?token=29cb60c3-bcaa-11a0-b07d-2d01b4831314&ttl=7776000&ustp=W>

6. Саблева А.С. Коррекционно-развивающая среда образовательной организации в условиях инклюзии // Ярославский педагогический вестник. – 2015. – № 6. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/korreksionno-razvivayuschaya-sreda-obrazovatelnoy-organizatsii-v-usloviyah-inklyuzii>

7. Сакалюк О.О., Черненко Н.М. Середовищний підхід в управлінні закладом освіти з інклюзивним навчанням // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. – Вип. 2(131). – Одеса, 2020. – С. 7–13.